

Зубченко Надія Ігорівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач сектору інформетрії та сприяння публікаційній активності
науковців Наукової бібліотеки, кандидат юридичних наук*

ПУБЛІКАЦІЯ У РЕЙТИНГОВИХ ВИДАННЯХ: ЯК НЕ СТАТИ ЖЕРТВОЮ ШАХРАЙСЬКИХ ПРАКТИК?

Виклики наукового життя формують все нові тренди у публікаційній активності. Звісно, кожен вчений намагається створити ідеальне дослідження, яким прагне поділитися. Найкращий спосіб це зробити – опублікувати статтю у виданні з високим імпакт-фактором. Але під час обрання наукового журналу автори стикаються із так званими «хижацькими» видавцями – організаціями, які систематично порушують права інтелектуальної власності.

Актуалізація проблематики академічної доброчесності у дослідженнях та практиці наукових установ у багатьох державах і в Україні зокрема виявила, що недоброчесність може мати безліч проявів. І важливо усвідомлювати, що доброчесність є якістю не тільки особи дослідника, але й деяких інших суб'єктів наукового процесу, наприклад, видавця наукових журналів.

Недоброчесність видавців може проявлятися найрізноманітнішими способами, зокрема, і фальсифікацією наукових публікацій, з чим і стикнулися науковці НУ «ОЮА». Підміна вихідних даних, зфальшований імпакт-фактор, недійсний ISSN, використання назв та вихідних даних відомих доброчесних журналів, передрук публікацій вільного доступу, та, найприкріше – нанесення шкоди репутації доброчесним видавцям та науковцям.

Слід вказати на такі основні типи «хижацьких видавців»:

- ті, що порушують права авторів (публікація у журналах, які не мають впливу або видаються неофіційно, включення науковців до редакційних колегій без їх відома, передрук публікацій без дозволу їх автора тощо);

- ті, що здійснюють шахрайську практику (передрук опублікованих творів без дозволу правовласника, використання назв добросовісних видань та їх ISSN, підміна вихідних даних фальшивими тощо).

Наразі існує судова практика викриття та припинення діяльності таких організацій, але лише у США, і лише як захист прав споживачів, наприклад справа *Federal Trade Commission vs. OMICS Group Inc. et al.* [1]. Федеральний суд заборонив діяльність видавця – видання фальшованих наукових журналів та неіснуючі наукові конференції, приховані публікаційні внески. Все це було кваліфіковано як шахрайська практика.

Крім того, останнім часом мали місце недобросовісні дії відносно декількох десятків вітчизняних вчених, які, не маючи достатнього інформування про діяльність «хижацьких видавців», стали жертвами їх недобросовісності. Наприклад, неодноразово дослідники отримували на свої електронні адреси пропозиції опублікуватися у рейтингових виданнях, назви яких майже цілком повторювали назви або вихідні дані (номер випуску, ISSN тощо) рейтингових журналів. Як приклад, відомий журнал видавництва Cambridge University Press «*Law&History Review*», що наприкінці 2017 року в оригіналі вийшов з нумерацією Volume 35 Issue 4, у версії недобросовісних видавців отримав нумерацію Issue 4(2), а також видавничий логотип компанії Elsevier, яка не є видавцем оригінального журналу, незважаючи вже на численні граматичні помилки у вихідних даних. Крім того, недобросовісний видавець зазначив рейтинги та імпакт-фактор журналу (фальшований), не уточнений склад редакційної колегії (станом на дату виходу оригінального номеру були значні зміни у складі редакторів). А найсумнішим стало те, що недобросовісний видавець увів в оману численних авторів, уклавши випуск без рецензування, без належного оформлення матеріалів, а також, що одразу

привертає увагу – без перекладу англійською мовою. І якщо оригінальний «Law&History Review» публікує зазвичай не більше 10 статей, то його фальсифікат – більше 30.

Отже очевидно, що дії недоброчесних видавців фактично відповідають ознакам протиправних дій, зокрема: використання назви, обкладинки та інших суттєвих ознак журналу «Law&History Review», використання їх для реклами послуг та використання цієї інформації у комерційних цілях без дозволу правовласника. Щодо кваліфікації зазначених дій питання залишається відкритим – чи це шахрайство, чи порушення прав споживачів, чи шкода шляхом обману та зловживання довірою або шахрайські практики?

Важливо пам'ятати і усвідомлювати, що публікація у хижацькому виданні призводить до серйозного удару по іміджу як самого науковця, так і по іміджу установи, де він провадить наукову діяльність, не враховуючи те, що сам автор стає жертвою шахрайських практик недоброчесних видавців, мета яких – не покращення стану науки, а суто меркантильні інтереси.

Список використаної літератури:

1. Federal Trade Comission vs. OMICS Group Inc. et al. : Order filled 09/29/2017 in Case 2:16-cv-02022-GMN-VCF in US District Court, District of Nevada [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.ftc.gov/system/files/documents/cases/omics_-_order_granting_preliminary_injunction.pdf.